

ISSN 2076–1554

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВГО Українська академія наук

Видавництво «Гілея»

Гілея

*Науковий вісник
збірник наукових праць*

- *Історичні науки*
- *Філософські науки*
- *Політичні науки*

Випуск 129 (№ 2)

Київ – 2018

Збірник засновано 2004 року. Вихід з друку – щомісячно**Фахове видання**

з філософських, політичних наук затверджено наказом Міністерства освіти і науки України
№ 747 від 13 липня 2015 р., з історичних наук наказом МОН України № 1328 від 21 грудня 2015 р. (перереєстрація)

Свідоцтво про державну реєстрацію (перереєстрацію) друкованого засобу
масової інформації: серія КВ № 22632-12532ПП від 24 квітня 2017 року

Друкується за рішенням:

Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(протокол № 9 від 25 січня 2018 р.); Президії ВГО Української Академії Наук (протокол № 18.02.25 від 25 січня 2018 р.)

Збірник входить до міжнародних баз

Google Scholar; Index Copernicus (Польща); EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (Індія).

Шеф – редактор:

Андрущенко В. П.,
д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України,
акад. НАПН України
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Головний редактор:

Вашкевич В. М.,
д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Співредактори:

Акопян В. Г.,
д-р філос. наук, ст.н.с. (Україна, Київ)
Кивлюк О. П., д-р філос. наук, ст.н.с.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Муляр В. І.,
д-р філос. наук, проф. (Україна, Житомир)

Відповідальний секретар:

Халамандик В. Б.,
д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Редакційна рада:

Андрущенко В. П., д-р філос. наук
проф., член – кор. НАН України, акад. НАПН України
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Вашкевич В. М., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Зеленков А. І., д-р філос. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Колесник В. Ф., д-р іст. наук, проф.,
член-кор. НАН України (Україна, Київ)
Мирзаханян Р., д-р іст. наук, проф. (Вірменія, Єреван)
Михальченко М. І., д-р філос. наук, проф.,
член – кор. НАН України (Україна, Київ)
Панчук М. І., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Рафальський О. О., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Савельєв В. Л., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Солдатенко В. Ф., д-р іст. наук, проф., член-кор. НАН України
(Україна, Київ)
Степико М. Т., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)

Редакційна колегія:

З історичних наук:
Войцехівська І. Н., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Дробот І. І., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Журба М. А., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Лазько Г. Г., д-р іст. наук, проф. (Білорусь, Гомель)
Лисак В. Ф., д-р іст. наук, проф. (Україна, Маріуполь)
Мезга М. М., д-р іст. наук, проф. (Білорусь, Гомель)
Михайлюк В. П., д-р іст. наук, проф. (Україна, Старобільськ)

Стоян Т. А., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Сушко О. О., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Чернега Л. М., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Шаповал Ю. І., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)

З філософських наук:

Абасов А. С., д-р філос. наук, проф. (Азербайджан, Баку)
Базалук О. О., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)
Бех В. П., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Воронкова В. Г., д-р філос. наук, проф. (Україна, Запоріжжя)
Герасимова Е. М., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Гарбар Г. А., д-р філос. наук, проф. (Україна, Миколаїв)
Жадько В. О., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Жижко Т. А., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Купчал С. В., д-р філос. наук, проф. (Україна, Полтава)
Миколайчук А., д-р хабілітований, проф. (Польща, Познань)
Онїско О. Ф., д-р техн. наук, проф. (Україна, Київ)
Свириденко Д. Б., д-р філос. наук, доц.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Терещинський С. О., д-р філос. наук, доц.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Тещлав С., д-р філос. наук, проф. (Польща, Бидгощ)
Яшанов С. М., д-р пед. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

З політичних наук:

Андрусиньш Б. І., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Андрюкайтене Р., д-р PhD соціальних наук (менеджмент),
(Литва, Маріямполь)
Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Балабанов К. В., д-р політ. наук, проф. (Україна, Маріуполь)
Варзар І. М., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Васильчук Є. О., д-р політ. наук, доц. (Україна, Черкаси)
Войналович В. А., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Іванов М. С., д-р політ. наук, проф. (Україна, Миколаїв)
Картунов О. В., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Кізіма С. А., д-р політ. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Котигоренко В. О., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Крась І., д-р хабілітований, проф. (Польща, Ченстохов)
Лапина С. В., д-р соц. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Макаренко Л. Л., д-р пед. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Остапенко М. А., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Римаренко С. Ю., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Срогошу Т., д-р хабілітований, проф. (Польща, Ченстохов)

Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея», 2018. – Вип. 129 (2). – 364 с.

Концепція збірника базується на багатоплановому науковому висвітленні проблем інформаційної цивілізації, що формується. Основні рубрики охоплюють галузі історичних, філософських та політичних наук. Розрахований на фахівців гуманітарних та соціально-політичних наук.

ISSN 2076-1554

Natsional'nyy pedahohichnyy universytet
imeni M. P. Drahomanova

VHO Ukrayins'ka Akademiya Nauk

Vydavnytstvo «Hileya»

Hileya

*naukovyy visnyk
zbirnyk naukovykh prats'*

- *Istorychni nauky*
- *Filosofs'ki nauky*
- *Politychni nauky*

Vypusk 129 (№ 2)

Kyyiv – 2018

Zbirnyk zasnovano 2004 roku. Vykhid z druku – shchomisyachno

FAKHOVE VYDANNYA

z filososf'kykh, politychnykh nauk zatverdzheno nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy
№ 747 vid 13 lypnya 2015 r., z istorychnykh nauk nakazom MON Ukrainy № 1328 vid 21 hrudnya 2015 r. (pereyestratsiyu)

Svidotstvo pro derzhavnu reyestratsiyu (pereyestratsiyu) drukovanoho zasobu
masovoyi informatsiyi: seriya KV № 22632-12532PR vid 24 kvitnya 2017 roku

Drukuyet'sya za rishennyam:

Vchenoyi rady Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova
(protokol № 9 vid 25 sichnya 2018 r.); *Prezydiyi VHO Ukrainy's'koyi Akademiyi Nauk* (protokol № 18.02.25 vid 25 sichnya 2018 r.)

Zbirnyk vkhodyt' do mizhnarodnykh baz:

Google Scholar; Index Copernicus (Pol'shcha); EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (Indyya).

Shef–redaktor:

Andrushchenko V. P., d–r fil. nauk,
prof., chlen – kor. NAN Ukrainy, akad. NAPN Ukrainy
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)

Holovnyy redaktor:

Vashkevych V. M., d–r fil. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)

Spivredaktory:

Akopyan V. H., d–r fil. nauk, st.n.s. (Ukrayina, Kyiv),
Kyvylyuk O. P., d–r fil. nauk, st.n.s.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Mulyar V. I., d–r fil. nauk, prof. (Ukrayina, Zhytomyr)

Vidpovidal'nyy sekretar:

Khalamendyk V. B., d–r fil. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)

Redaktsiyna rada:

Andrushchenko V. P., d–r fil. nauk, prof.,
chlen – kor. NAN Ukrainy, akad. NAPN Ukrainy
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Vashkevych V. M., d–r fil. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Zelenkov A. I., d–r fil. nauk, prof. (Bilorus', Mins'k)
Kolesnyk V. F., d–r ist. nauk, prof.,
chlen–kor. NAN Ukrainy (Ukrayina, Kyiv)
Myrzakhanyan R., d–r ist. nauk, prof. (Armeniya, Yerevan)
Mykhal'chenko M. I., d–r fil. nauk, prof.,
chlen – kor. NAN Ukrainy (Ukrayina, Kyiv)
Rafal's'kyy O. O., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Savel'yev V. L., d–r ist. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Soldatenko V. F., d–r ist. nauk, prof.,
chlen–kor. NAN Ukrainy (Ukrayina, Kyiv)
Stepyko M. T., d–r fil. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)

Redaktsiyna kolehiya:**Z istorychnykh nauk:**

Voytsekhivs'ka I. N., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Drobot I. L., d–r ist. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Zhurba M. A., d–r ist. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Laz'ko H. H., d–r ist. nauk, prof. (Bilorus', Homel')
Lysak V. F., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Mariupol')
Mezha M. M., d–r ist. nauk, prof. (Bilorus', Homel')
Mykhaylyuk V. P., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Starobil's'k)
Stoyan T. A., d–r ist. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)

Sushko O. O., d–r ist. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Cherneha L. M., d–r ist. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Shapoval Yu. I., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)

Z filososf'kykh nauk:

Abasov A. S., d–r fil. nauk, prof. (Azerbaydzhan, Baku)
Bazaluk O. O., d–r fil. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Bekh V. P., d–r fil. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Voronkova V. H., d–r fil. nauk, prof. (Ukrayina, Zaporizhzhya)
Harbar H.A., d–r fil. nauk, prof. (Ukrayina, Mykolayiv)
Herasyanova E. M., d–r fil. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Zhad'ko V. O., d–r fil. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Zhyzhko T. A., d–r fil. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Kutsepal S. V., d–r fil. nauk, prof. (Ukrayina, Poltava)
Mykolaychak A., d–r khabilitovanyy, prof. (Pol'shcha, Poznan')
Onipko O. F., d–r tekhn. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Svyrydenko D. B., d–r fil. nauk, dots.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Terepyschyy S. O., d–r fil. nauk, dots.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Tetslav S., d–r fil. nauk, prof. (Pol'shcha, Bydoshch)
Yashanov S. M., d–r ped. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)

Z politychnykh nauk:

Andrusyshyn B. I., d–r ist. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Andryukaytene R., d–r PhD sotsial'nykh nauk (menedzhment),
(Lytva, Mariampol')
Babkina O. V., d–r polit. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Balabanov K. V., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Mariupol')
Varzar I. M., d–r polit. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Vasyl'chuk Ye. O., d–r polit. nauk, doc. (Ukrayina, Cherkasu)
Vynalovych V. A., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Ivanov M. S., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Mykolayiv)
Kartunov O. V., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Kizima S. A., d–r polit. nauk, prof. (Bilorus', Mins'k)
Kotyhorenko V. O., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Kras' I., d–r khabilitovanyy, prof. (Pol'shcha, Chentokhov)
Lapyna S. V., d–r sots. nauk, prof. (Bilorus', Mins'k)
Makarenko L. L., d–r ped. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Ostapenko M. A., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Rymarenko S. Yu., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Sroshoshu T., d–r khabilit., prof. (Pol'shcha, Chentokhov)

Hileya: naukovyy visnyk. Zbirnyk naukovykh prats' / Hol. red. V. M. Vashkevych. – K. : «Vydavnytstvo «Hileya», 2018. – Vyp. 129 (2) – 364 s.

Kontseptsiya zbirnyka bazuyet'sya na bahatoplanovomu naukovomu vysvitleni problem informatsiyoi tsyvilizatsiyi, shcho formuyet'sya. Osnovni rubryky okhplyuyut' haluzi istorychnykh, filososf'kykh ta politychnykh nauk. Rozrakhovanyy na fakhytiv humanitarnykh ta sotsial'no–politychnykh nauk.

ПРЕДСТАВНИЦТВА
збірника «Гілея: науковий вісник» в Україні

Вінницьке представництво
(Вінницький національний технічний університет)
керівник **Денисюк С. Г.**, доктор політичних наук, професор
e-mail: sg_denisyyk@mail.ru

Дніпропетровське представництво
(Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара)
керівник **Вершина В. А.**, кандидат філософських наук, доцент
e-mail: mailto:vivi.dp@mail.ru

Донецьке представництво
(Донецький національний університет,
керівник **Андрієнко О. В.**, доктор філософських наук, доцент
e-mail: elena_andrienko8@mail.ru

Запорізьке представництво
(Запорізький національний технічний університет)
керівник **Ємельяненко Є. О.**, кандидат філософських наук, доцент
e-mail: gileya_zaporizhzhya@ukr.net

Івано-Франківське представництво
(Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ)
керівник **Дичковська Г. О.**, кандидат філософських наук, доцент
e-mail: go_osmomysl@ukr.net

Луганське представництво
(Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Старобільськ)
керівник **Михайлюк В. П.**, доктор історичних наук, професор
e-mail: vital_mih@ukr.net

Львівське представництво
(Національний університет «Львівська політехніка»)
керівник **Карівець І. В.**, кандидат філософських наук, доцент
e-mail: sacre@ukr.net

Маріупольське представництво
(Маріупольський державний університет)
керівник **Булик М.**, кандидат політичних наук, доцент
e-mail: vorlok@ukr.net

Миколаївське представництво
(Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського)
керівник **Макарчук С. С.**, кандидат історичних наук, доцент
e-mail: rvgreabis@farlep.mk.ua
координатор **Шкуренко К. О.**, кандидат політичних наук, доцент
e-mail: sh_kamila@mail.ru

Одеське представництво
(Одеський національний університет імені І. І. Мечникова)
керівник **Барвінська П. І.**, кандидат історичних наук, доцент
e-mail: barwinskaja@ua.fm

Подільське представництво
(Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський)
керівник **Колосяк І. А.**, кандидат філософських наук, доцент
e-mail: ikolosyuk@ukr.net

Полтавське представництво
(Полтавський факультет Національної юридичної академії
України ім. Ярослава Мудрого)
керівник **Купечал С. В.**, доктор філософських наук, професор
e-mail: svkutsepai@rambler.ru

Сумське представництво
(Сумський державний університет)
керівник **Дегтярьов С. І.**, кандидат історичних наук, доцент
e-mail: starsergo@bigmir.net

Тернопільське представництво
(Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка)
керівник **Кліш А. Б.**, кандидат історичних наук, доцент
e-mail: Klish_Andriy@ukr.net

Ужгородське представництво
(Ужгородський національний університет)
керівник **Мелеганич Г. І.**, кандидат політичних наук, доцент
e-mail: melgi@ukr.net

Уманське представництво
(Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини)
керівник **Кривошея І. І.**, кандидат історичних наук, доцент
e-mail: igorkryvosheia@gmail.com

Харківське представництво
(Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»)
керівник **Владленова І. В.**, доктор філософських наук, професор
e-mail: vladlenova@email.ua

Хмельницьке представництво
(Хмельницький національний університет)
керівник **Гоцуляк В. М.**, кандидат політичних наук, доцент
e-mail: gotsylak@ukr.net

Черкаське представництво
(Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького)
керівник **Васильчук Є. О.**, кандидат політичних наук, доцент
e-mail: vasilchuk84@bk.ru

Чернігівське представництво
(Чернігівський державний інститут економіки і управління)
керівник **Тополь О. В.**, доктор філософських наук, доцент
e-mail: topololga@ukr.net
координатор **Горобець С. М.**, молодший науковий співробітник
e-mail: olen-g@yandex.ru

ПРЕДСТАВНИЦТВО
збірника «Гілея: науковий вісник» в Азербайджані

(Національна Академія Наук Азербайджану, м. Баку)
керівник **Махмудов М. А.**, доктор філософії
e-mail: matlabm@yandex.com
координатор **Рагімлі Р.**, науковий співробітник
e-mail: rus_rahimli@yahoo.com

ПРЕДСТАВНИЦТВА
збірника «Гілея: науковий вісник» в Білорусі

(Академія управління
при Президентові Республіки Білорусь, м. Мінськ)
керівник **Алейнікова С. М.**, кандидат соціологічних наук, доцент
e-mail: alejnsvetlana@yandex.ru
(Брестський державний університет імені О. С. Пушкіна, м. Брест)
керівник **Шостак Г. В.**, кандидат педагогічних наук
e-mail: shostak1964@brest.by
(Гомельський державний університет
імені Франціська Скорини, м. Гомель)
керівник **Мезга М. М.**, кандидат історичних наук, доцент
e-mail: nmezga@gsu.by

ПРЕДСТАВНИЦТВА
збірника «Гілея: науковий вісник» в Польщі

(Університет імені Адама Міцкевича в Познані)
керівник **Димчик Р.**, доктор, викладач,
e-mail: dymczyk@wp.pl
(Інститут історії Академії імені Яна Длугоша в Ченстохові)
керівник **Моравець Н.**, доктор, викладач
e-mail: mornor@wp.pl

Запрошуємо Вас відвідати наш сайт: www.gileya.org

E-mail: gileya.org.ua@gmail.com

Див. також: Сайт Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського: www.nbuv.gov.ua/portal

Розділ: Наукова періодика України: журнали та збірники наукових праць

PREDSTAVNYTSTVA
zbirnyka «Hileya: naukovyy visnyk» v Ukraini

Vinnys'ke predstavnytstvo
(Vinnys'kyy natsional'nyy tekhnichnyy universytet)
kerivnyk **Denysyuk S. H.**, doktor politychnykh nauk, profesor
e-mail: sg_denisiyk@mail.ru.

Dnipropetrovs'ke predstavnytstvo
(Dnipropetrovs'kyy natsional'nyy universytet imeni Olesya Honchara)
kerivnyk **Vershyna V. A.**, kandydat filosof's'kykh nauk, dotsent
e-mail: mailto:vivi.dp@mail.ru

Donets'ke predstavnytstvo
(Donets'kyy natsional'nyy universytet)
kerivnyk **Andriyenko O. V.**, doktor filosof's'kykh nauk, dotsent
e-mail: elena_andrienko8@mail.ru

Zaporiz'ke predstavnytstvo
(Zaporiz'kyy natsional'nyy tekhnichnyy universytet)
kerivnyk **Yemel'yanenko Ye. O.**, kandydat filosof's'kykh nauk, dotsent
e-mail: gileya_zaporizhzhya@ukr.net

Ivano-Frankivs'ke predstavnytstvo
(Prykarpat-s'kyy natsional'nyy universytet imeni Vasylya Stefanyka,
m. Ivano-Frankivs'k)
kerivnyk **Dychkovs'ka H. O.**, kandydat filosof's'kykh nauk, dotsent
e-mail: go_osmomysl@ukr.net

Luhans'ke predstavnytstvo
(Skhidnoukrayins'kyy natsional'nyy universytet
imeni Volodymyra Dalya, m. Starobil's'k)
kerivnyk **Mykhaylyuk V. P.**, doktor istorichnykh nauk, profesor
e-mail: vital_mih@ukr.net

L'vivs'ke predstavnytstvo
(Natsional'nyy universytet «L'vivs'ka politekhnika»)
kerivnyk **Karivets' I. V.**, kandydat filosof's'kykh nauk, dotsent
e-mail: sacre@ukr.net

Mariupol's'ke predstavnytstvo
(Mariupol's'kyy derzhavnyy universytet)
kerivnyk **Bulyk M.**, kandydat politychnykh nauk, dotsent
e-mail: vorlok@ukr.net

Mykolayivs'ke predstavnytstvo
(Mykolayivs'kyy natsional'nyy universytet
imeni V. O. Sukhomlyns'koho)
kerivnyk **Makarchuk S. S.**, kandydat istorichnykh nauk, dotsent
e-mail: rvgreabis@farlep.mk.ua
koordinatorka **Shkurenko K. O.**, kandydat politychnykh nauk, dotsent
e-mail: sh_kamila@mail.ru

Odes'ke predstavnytstvo
(Odes'kyy natsional'nyy universytet imeni I. I. Mechnykova)
kerivnyk **Barvins'ka P. I.**, kandydat istorichnykh nauk, dotsent
e-mail: barwinskaja@ua.fm

Podil's'ke predstavnytstvo
(Podil's'kyy derzhavnyy ahrarno-tekhnichnyy universytet,
m. Kam'yanets'-Podil's'kyy)
kerivnyk **Kolosyuk I. A.**, kandydat filosof's'kykh nauk, dotsent
e-mail: ikolosyuk@ukr.net

Poltavs'ke predstavnytstvo
(Poltavs'kyy fakul'tet Natsional'noyi yurydychnoyi akademiyi Ukrainy
imeni Yaroslava Mudroho)
kerivnyk **Kutsepal S. V.**, doktor filosof's'kykh nauk, profesor
e-mail: svkutsepal@rambler.ru

Sums'ke predstavnytstvo
(Sums'kyy derzhavnyy universytet)
kerivnyk **Dehtyar'ov S. I.**, kandydat istorichnykh nauk, dotsent
e-mail: starsergo@bigmir.net

Ternopil's'ke predstavnytstvo
(Ternopil's'kyy natsional'nyy pedahohichnyy universytet
imeni Volodymyra Hnatyuka)
kerivnyk **Klish A. B.**, kandydat istorichnykh nauk, dotsent
e-mail: Klish_Andriy@ukr.net

Uzhhorods'ke predstavnytstvo
(Uzhhorods'kyy natsional'nyy universytet)
kerivnyk **Melehanych H. I.**, kandydat politychnykh nauk, dotsent
e-mail: melgi@ukr.net

Umans'ke predstavnytstvo
(Umans'kyy derzhavnyy pedahohichnyy universytet
imeni Pavla Tychny)
kerivnyk **Kryvosheya I. I.**, kandydat istorichnykh nauk, dotsent
e-mail: igorkryvosheia@gmail.com

Kharkivs'ke predstavnytstvo
(Natsional'nyy tekhnichnyy universytet «Kharkivs'kyy
politekhnichnyy instytut»)
kerivnyk **Vladlenova I. V.**, doktor filosof's'kykh nauk, profesor
e-mail: vladlenova@email.ua

Khmel'nyts'ke predstavnytstvo
(Khmel'nyts'kyy natsional'nyy universytet)
kerivnyk **Hotsulyak V. M.**, kandydat politychnykh nauk, dotsent
e-mail: gotsylak@ukr.net

Cherkas'ke predstavnytstvo
(Cherkas'kyy natsional'nyy universytet
imeni Bohdana Khmel'nyts'koho)
kerivnyk **Vasyl'chuk Ye. O.**, kandydat politychnykh nauk, dotsent
e-mail: vasilchuk84@bk.ru

Chernihivs'ke predstavnytstvo
(Chernihivs'kyy derzhavnyy instytut ekonomiky i upravlinnya)
kerivnyk **Topol' O. V.**, doktor filosof's'kykh nauk, dotsent
e-mail: topololga@ukr.net
koordinatorka **Horobets' S. M.**, molodshyy naukovyy spivrobitnyk
e-mail: olen-g@yandex.ru

PREDSTAVNYTSTVO
zbirnyka «Hileya: naukovyy visnyk» v Azerbaydzhani

(Natsional'noyi Akademiyi Nauk Azerbaydzhanu, m. Baku)
kerivnyk **Makhmudov M. A.**, doktor filosofiyi
e-mail: matlabm@yandex.com
koordinatorka **Rahymly R.**, naukovyy spivrobitnyk
e-mail: rus_rahimli@yahoo.com

PREDSTAVNYTSTVA
zbirnyka «Hileya: naukovyy visnyk» v Bilorusi

(Akademiya upravlinnya pry Prezydentovi Respubliky Bilorusi,
m. Mins'k)
kerivnyk **Aleynykova S. M.**, kandydat sotsiolohichnykh nauk, dotsent
e-mail: alejnsvetlana@yandex.ru
(Brest's'kyy derzhavnyy universytet imeni O. S. Pushkina, m. Brest)
kerivnyk **Shostak H. V.**, kandydat pedahohichnykh nauk
e-mail: shostak1964@brest.by
(Homel's'kyy derzhavnyy universytet imeni Frantsys'ka Skoryny, m. Homel')
kerivnyk **Mez'ha M. M.**, kandydat istorichnykh nauk, dotsent
e-mail: nmezga@gsu.by

PREDSTAVNYTSTVA
zbirnyka «Hileya: naukovyy visnyk» v Pol'shchi

(Universytet imeni Adama Mitskevycha v Poznani)
kerivnyk **Dymchuk R.**, doktor, vykladach,
e-mail: dymczyk@wp.pl
(Instytut istoriyi Akademiyi imeni Yana Dluhosha v Chenstokhovi)
kerivnyk **Moravets N.**, doktor, vykladach
e-mail: mornor@wp.pl

Zaproshuyemo Vas vidvidaty nash sayt: www.gileya.org

E-mail: gileya.org.ua@gmail.com

Dyv. takozh: Sayt Natsional'noyi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernads'koho:
www.nbuv.gov.ua/portal

Rozdil: Naukova periodyka Ukrainy: zhurnaly ta zbirnyky naukovykh prats'

УДК 94(367)

Піковська Т. В.,

кандидат історичних наук, старший викладач
кафедри права факультету менеджменту та права,
Вінницький національний аграрний університет
(Україна, Вінниця), Tetiana261285@i.ua

НАЦІОНАЛЬНІ ПРОГРАМИ ПОЛЬСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В ПЕРШІЙ ЧЕХОСЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ (1918–1938)

Стаття присвячена польському національному питанню в програмах політичних партій в Першій Чехословацькій республіці (1918–1938 рр.) Під час роботи над статтею були застосовані історико-порівняльний метод, історико-типологічний метод, історико-системний метод. Метою статті є висвітлити особливості національних програм польських політичних партій, визначити їх вплив на розвиток національного питання в міжвоєнній Чехословаччині.

В статті аналізуються політичні настрої польської політичної еліти та населення, які увійшли до складу Першої Чехословацької республіки. Польське національне питання було ускладнено через неврегульованість польсько-чехословацького кордону. Тому до 1925 р. польські політичні партії були налаштовані проти співпраці із чехословацьким урядом. Після підписання у 1925 р. ліквідаційного договору, основні положення якого були присвячені забезпеченню повної рівноправності польської меншини в ЧСР і чеської у Польщі, польські політичні партії розпочали співпрацю з урядом республіки. З цього часу всі польські політичні партії розпочали активістський політичний курс, якого дотримувалися до 1933 р. Активістський курс польських партій пішов на спад із початком економічної кризи. Остаточно від співпраці з чехословацьким урядом польські партії відмовляються після підписання 26 січня 1934 р. договору про ненапад між Німеччиною та Польщею. З цього часу Польща займає античехословацьку позицію у міжнародній політиці, у якій Тешинське питання відіграло одну із провідних ролей.

Ключові слова: національні меншини, національне питання, польська національна меншина, політичні партії, Перша Чехословацька республіка, політична програма.

Після Першої світової війни (1914–1918 рр.) на карті Європи з'явилося нове політичне утворення – Перша Чехословацька республіка (ЧСР) (1918–1938 рр.) Нова держава була побудована на руїнах колишньої Австрійської імперії Габсбургів, яку за її національну строгатість називали клантиковою імперією. Однією з нечисельних національних меншин ЧСР була польська меншина. Завдяки демократичному ладу нової держави в середовищі польської національної меншини почали виникати партії та рухи, які активно створювали національні програми.

Джерельною базою дослідження національних програм польської меншини є фонди Національного архіву м. Прага [1]. Дослідженням цього питання займалися чеські науковці В. Джоґн [2], О. Урбан [5], В. Олівова [4]. Дослідженням окремих польських політичних партій займалися Й. Валента [5] та М. Земко [7], Ф. Клатіл [3]. Окремі відомості про діяльність польської меншини в ЧСР можна знайти в радянській історіографії, зокрема в працях К. Готвальда [8].

Метою статті є висвітлити особливості національних програм польських політичних партій, визначити їх вплив на розвиток національного питання в міжвоєнній Чехословаччині.

Згідно з даними перепису 1921 р. поляків в державі нараховувалось 17 835 тис. (0,56%) [1]. Переважна більшість представників польської меншини вважала рішення про передачу частини Тешинської Сілезії Чехословаччині несправедливим. Тому будь-яку співпрацю із чехословацьким урядом польські політичні партії розглядали як тимчасове явище, спрямоване на захист прав польського населення, до того моменту,

коли з'явиться можливість об'єднання з Другою Річчю Посполитою [4, s. 84].

Польське національне питання в ЧСР було ускладнене неврегульованістю польсько-чехословацького кордону. Очевидно, саме через це Варшава не ратифікувала підписаний 29 листопада 1920 р. із ЧСР договір, який торкався питання охорони національних меншин. Варшава здійснювала пропагандистські акції проти ЧСР, підтримувала угорський протичехословацький ревізйонізм, прагнула довести світовій громадській думці бажання місцевого населення об'єднатися з Другою Річчю Посполитою. Це призвело до політичної нестабільності у Тешинській Сілезії і обмеження урядом ЧСР деяких конституційних прав поляків – громадян Чехословаччини. Саме через це в Тешинській Сілезії були відкладені вибори до парламенту ЧСР.

Варто зазначити, що приклад польської меншини яскраво ілюструє залежність національного питання в ЧСР від зовнішньополітичних чинників.

23 квітня 1925 р. Е. Бенеш і А. Скінський у Варшаві підписали три угоди, спрямовані на подолання польсько-чехословацьких суперечок. Це були ліквідаційний договір, арбітражна та торгівельна угоди. Найважливіші постанови ліквідаційного договору стосувалися забезпечення повної рівноправності польської меншини в ЧСР і чеської у Польщі [2, s. 125].

З цього часу всі польські політичні партії розпочали активістський політичний курс, якого дотримувалися до 1933 р. Свідченням посилення співпраці між польськими і чеськими політиками було те, що після виборів делегат від Союзу Сілезьких католиків Л. Вольф вступив до парламентського клубу чехословацьких аграріїв, а в 1929 р. польські політики Й. Бузек і Е. Хобот приєдналися до парламентського клубу чехословацьких соціал-демократів. В цей період участь у співпраці з урядом брала навіть найрадикальніша польська політична сила – польські комуністи [3, s. 944].

Активістський курс польських партій пішов на спад із початком економічної кризи. Остаточно від співпраці з чехословацьким урядом польські партії відмовляються після підписання 26 січня 1934 р. договору про ненапад між Німеччиною та Польщею. З цього часу Польща займає античехословацьку позицію у міжнародній політиці, у якій Тешинське питання відіграло одну із провідних ролей.

Найбільшу підтримку серед польської меншини мали чотири партії: КПЧ, Союз сілезьких католиків (ССК) на чолі з адвокатом Л. Вольфом, Польська Народна партія (ПНП), лідерами якої були Й. Бергер, і Я. Бузек, а також Польська Соціалістична Партія (ПСП), яку очолював Е. Хобот.

В 20-х рр. найбільшою популярністю серед польського населення республіки користувалась інтернаціональна КПЧ, яка гостро критикувала як празьку владу, так і варшавських політиків. Ця популярність була зумовлена як інтернаціональною політичною традицією робітничого руху в краї, так і активною агітаційною роботою місцевих комуністів на чолі з К. Сливкою. Свою політичну концепцію щодо польського питання партія будувала на необхідності політичних перетворень в обох державах. Переважну більшість її виборців становило пролетарське населення краю.

Однією з найпопулярніших польських партій польської меншини був Союз сілезьких католиків в Чехословаччині (ССК(Ч)). Партія виникла 30 вересня 1920 р. У своїй політичній програмі партія вимагала надання автономії Тешинській Сілезії, протестувала проти закриття польських шкіл та переходу польських костелів під юрисдикцію чехословацької церкви. Проголошувалась головна мета партії – охорона національних та релігійних інтересів польських католиків [3, s. 945].

У 1925 р ССК(Ч) утворила передвиборче об'єднання із Польським національним робітничим союзом. За результатами виборів Л. Вольф отримав депутатський мандат.

Напередодні місцевих виборів 1928 р. ССК(Ч) партія утворила коаліцію з Єврейською партією, але, оскільки цьому об'єднанню не вдалось здобути жодного мандату, коаліція швидко розпалася.

Незважаючи на активні протести проти національної політики держави і дискримінації польського населення, які з парламентської трибуни неодноразово озвучував Л. Вольф, до 1933 р. партія продовжувала дотримуватись активістського курсу. В 1937 р. ССК(Ч) разом з рештою польських політичних партій увійшла до спільної коаліції [3, s. 246].

Більш ліберальною у національному питанні була програма Польської народної партії(ПНП). Партія виникла у грудні 1922 р. Її очолили Я. Бузек та Й. Бергер. У своїй програмі партія виступила за мирне співіснування та співпрацю всіх національностей в державі, а також за релігійну толерантність. Програма ПНП, як і решти польських партій, містила вимоги надання автономії польській меншині [3, s. 247].

ПНП 10 вересня 1937 р. об'єдналась із Польською соціал-демократичною партією. Після об'єднання ПНП перестала існувати як самостійна політична партія [7, s. 231].

Досить популярними серед польського населення республіки були соціал-демократи. Остаточне об'єднання польських соціально-демократичних організацій в єдину політичну партію в ЧСР відбулось у січні 1921 р. в Оставі. Партія отримала назву Польська соціалістична партія робітників в Чехословаччині (ПСПР(Ч)). Через декілька місяців всередині партії відбувся розкол. Лівіца партії на чолі з лідером партії Е. Хоботом подала заяву на вступ до КПЧ, яка була затверджена. Слід зазначити, що Е. Хобот через кілька років повернувся до соціалістичної партії і знову став її лідером [6, s. 220].

Після розколу партія змінила назву на Польську соціалістичну партію (ПСП). На відміну від переважної більшості польських політичних партій, соціалісти у своїй політичній програмі не вимагали надання автономії Тешинській Сілезії, а зосередили свою увагу на критиці національної політики Праги та необхідності впровадження соціалістичного ладу. Польські соціалісти закликали до співпраці із чехословацькими соціал-демократами та пропагували активізм як альтернативу націоналізму, за що партію неодноразово різко критикували польські націоналістичні організації [5, s. 346].

Від грудня 1934 р. під впливом тиску з-за кордону значно посилюється критика ПСП неосоціалістичними польськими партіями. Внаслідок цього від соціалістів

відокремилася частина партійців, які створили нову партію під назвою Польська соціал-демократична партія в Чехословаччині (ПСДП(Ч)). У вересні 1937 р, як зазначалось вище, ця партія об'єдналась із ПНП [8, s. 53].

Після виборів 1935 р, в результаті яких партія не здобула жодного депутатського мандату, ПСП розпочинає активну співпрацю із рештою польських неосоціалістичних партій та стає одним із ініціаторів створення спільної коаліції всіх польських партій.

Польські партії в ЧСР часто вступали в передвиборчі об'єднання одна з одною, утворювали різноманітні координаційні комітети з метою входження до парламенту. Так, у вересні 1923 р. був створений Національний Блок у складі Союзу сілезьких католиків, Польської народної партії та польської секції Сілезької народної партії. В парламентських виборах 1925 р. це об'єднання взяло участь під назвою Польський національний робітничий союз. Щоправда, всі ці спроби консолідації польських політичних сил були малоефективними. Польська меншина була практично не представлена в парламенті [8, s. 55].

Активне втручання у політичну діяльність польських партій чинило польське консульство у Моравській Оставі. Наприкінці 1934 р. польське консульство розпочинає видавництво газети «Польський щоденник», у якій гостро критикувалася національна політика ЧСР щодо польської меншини, а також виголошувалося бажання поляків об'єднатись із Другою Річчю Посполитою [6, s. 403].

Саме з ініціативи польського консульства 28 березня 1938 р. в Чеському Тешині була створена коаліція у складі всіх провідних польських партій під назвою «Союз поляків в ЧСР». Її координаційним центром стала Головна рада поляків у Чехословаччині створена у вересні 1935 р. в Чеському Тешині під керівництвом польського консула А. Клотза. Агітаційна діяльність, яку проводило нове політичне утворення, вказувала на його яскраво виражений античехословацький характер [6, s. 405].

Після Мюнхену польські політичні партії влились у політичні структури Другої Речі Посполитої.

Отже, польська меншина належала до малочисельних меншин міжвоєнної Чехословаччини і була майже не представлена в чехословацькому парламенті. Переважна більшість польського населення республіки вважала рішення країн Антанти про приєднання їх краю до ЧСР несправедливим. Тому більшість польських політичних партій бачила вирішення польського питання у наданні автономії Тешинській Сілезії, яка згодом мала сприяти відокремленню краю від ЧСР і приєднанню до Другої Речі Посполитої.

Список використаних джерел

1. AútTGM – Fond T. G. Masaryk – R. – Krabice číslo 392. – Složka 3. Menšiny. 1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1929, 1931, 1933.
2. John M. Českoslovakismus a ČSR. 1914–1938 / John M. – Praha, 1994. – 424 s.
3. Klatil F. Republika nad stranamy. O vzniku a vyvoji Československe strany národne socialistске (1897–1948) / Klatil F. – Praha, 1992. – 370 s.
4. Olivová V. Dějiny první republiky / Olivová V. – Praha, 2000. – 356 s.
5. Urban O. Česka společnost 1848–1918 / O. Urban. – Praha: Svoboda, 1982. – 689 s.
6. Valenta J. Česko-polské vztahy v letech 1918–1920 a Těšinske Slezsko / Valenta J. – Ostrava, 1961. – 506 s.

7. Zemko M. Strany národnostných menšin a ich voličstvo za prvej ČSR / M. Zemko // Česko-slovenská ročenka. – Brno, 2000. – S.229–244.

8. Готвальд К. Избранные произведения. Том 1. (1925–1938 гг.) / Клемент Готвальд. – М.: Государственное издательство политической литературы, 1957. – 580 с. // Gotval'd K. Izbrannye proizvedeniya. Tom 1. (1925–1938 gg.) / Klement Gotval'd. – М.: Gosudarstvennoe izdatel'stvo politicheskoy literatury, 1957. – 580 s.

Pikovska T. V., senior lecturer of the Department of Law, Faculty of Management and Law, Vinnytsia national agrarian University (Ukraine, Vinnytsia), Tetiana261285@i.ua

National programs of Polish political parties in the First Czechoslovak Republic (1918–1938)

The article is devoted to the Polish national question in the programs of political parties in the First Czechoslovak Republic (1918–1938). During the work on the article, the historical-comparative method, the historical-typological method, the historical-system method were used. The purpose of the article is to highlight the peculiarities of the national programs of Polish political parties, to determine their influence on the development of the national question in the interwar Czechoslovakia.

The article analyzes the political sentiments of the Polish political elite and people who were part of the First Czechoslovak Republic. The Polish national question was complicated by the unregulated Polish-Czechoslovak border. Therefore, by 1925, Polish political parties were opposed to cooperation with the Czechoslovak government. Following the signing in 1925 of a liquidation agreement, the main provisions of which were devoted to ensuring the full equality of the Polish minority in the Czechoslovak Socialist Republic and Czech in Poland, the Polish political parties began cooperation with the government of the republic. Since then, all Polish political parties have begun an activist political course, which was respected until 1933. The activist course of Polish parties went down in recession with the onset of the economic crisis. Finally, after the cooperation with the Czechoslovak government, the Polish parties refuse to sign on January 26, 1934. non-aggression treaty between Germany and Poland. From then on, Poland has an anti-Czechoslovak position in international politics, in which the Teshin question played one of the leading roles.

Keywords: national minorities, national issues, Polish national minorities, political parties, First Czechoslovak republic, political program.

* * *

УДК 94(677+63):355.02«1977/1978»

Поспелов А. С.,

кандидат історичних наук, доцент кафедри Нової та новітньої історії, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова (Україна, Одеса), andreas.pospelov@gmail.com

Яговкін А. С.,

студент факультету історії та філософії, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова (Україна, Одеса), antonyahovkin@gmail.com

Ефіопо–сомалійський конфлікт 1977–1978 років ТА РОЛЬ В НЬОМУ ВЕЛИКИХ ДЕРЖАВ

Розглядається питання створення сфер впливу в країнах Африки, зокрема в Ефіопії та Сомалі Радянським Союзом, Китайською Народною Республікою та Сполученими Штатами Америки за часів «холодної війни». Показані методи боротьби союзників і система впливу на них. Особливу увагу приділено опосередкованій участі зазначених країн в локальних конфліктах і наслідки протистояння двох країн соціалізму в період 1977–1978 рр.

Ключові слова: Огаден, «холодна війна», соціалізм, ідея «Великого Сомалі», агресія, збройний конфлікт.

Ефіопо–сомалійський конфлікт 1977–1978 рр. є одним з найзапекліших регіональних часів «холодної війни». Його унікальність полягає в тому, що за своїм географічним охопленням, задіяними політичними і матеріальними силами він виходить за рамки класичного

протистояння між СРСР та США і являє собою фактично конфлікт трьох рівнів: американо–радянський регіональний, радянсько–китайський локальний та виключно сомалійсько–ефіопський – міждержавну класичну війну інтернаціоналізованого характеру, яка вийшла з внутрішніх конфліктів в провінціях Огаден та Еритрея.

В пострадянській та західній літературі, фахівці постійно приділяють увагу першому конфлікту, розглядаючи його в рамках системи міжнародних відносин, та третьому, оцінюючи його виключно з військово–політичної точки зору. Між тим другий шар ефіопо–сомалійського конфлікту, тобто боротьба СРСР та КНА на Африканському Розі залишився досі поза увагою істориків.

На протязі всього XIX сторіччя єдиною незалежною державою в Африці і в тому числі на Африканському Розі, залишалася Ефіопія. В другій половині століття, починаючи з 1860–х рр. Африканський Ріг став об'єктом колоніальної експансії з боку Великої Британії, Франції, а з 1880–х рр. італійського королівства, яке намагалось як скоріше захопити ті африканські землі, що ще не були захоплені іншими, більш розвинутими колоніальними імперіями. Тільки у 1887 році Великобританії вдалося захопити Північну частину Сомалійського півострова, яка відтоді почала зватися Британське Сомалі. Через рік Франція змогла захопити невелику частину Північного Сомалі (тепер Джибуті) і лише у 1889 р. Італія встановила своє колоніальне панування над Півднем Сомалійського півострова, яке було перетворено у «Італійське Сомалі». Однак, на цьому італійці не зупинилися. Їх війська на початку 90–х рр. XIX сторіччя неодноразово входили на терени Ефіопії, доки у 1896 р. не зазнали поразки в битві при Адуа, від ефіопів, на чолі котрих був імператор Менелік II. Фактично це була перша поразка європейської армії від військ африканських народів. Тому відстояв свою незалежність, керівники Ефіопії самі почали вести активну зовнішню політику. Так, ще у 1891 р. Менелік II надіслав листа урядам країн Європи про те, що його країна вважає своїми території Еритреї та пустелі Огадена, а також частину Судана до міста Хартум включно. Хоча з усіх цих територій Ефіопія здобула у 1898 р. пустелю Огаден, а у 1897 році Еритрею окупувала Італія, остання, разом з Великобританією та Францією, пішла на ухвалення договору про кордони з Ефіопією, який був підписаний 1908 р. в Адіс–Абебі.

Такий стан зберігався до 1935 р., коли фашистська Італія розпочала другу італо–ефіопську війну 1935–1936 рр. Не дивлячись на жорсткий опір ахмарців, італійці які мали майже абсолютну перевагу в озброєннях змогли захопити Ефіопію, та на деякий час перетворити її у свою колонію, хоча остаточно опір місцевого населення вони подолати не змогли [7, с. 156–167]. Але це не завадило 9 травня 1936 р. Беніто Муссоліні оголосити Італію імперією.

Під час італо–ефіопської війни 1935–1936 рр. Ефіопський імператор Хайле Селасіє I перебував у Європі, намагаючись здобути підтримку з боку європейських країн, але невдало. Однак він отримав авторитет серед урядів країн заходу, завдяки чому, згодом європейські лідери заплющували очі на той геноцид, що творився в підвладній йому країні [4, с. 503–518].